

Malmö högskola
Fakulteten för lärande och
samhälle

VAL-projektet

Examensarbete
15 högskolepoäng, grundnivå

Hur ska vi stärka kvaliteten på APL inom Hantverksprogrammet/Frisör – utifrån handledarnas perspektiv

*How to increase the quality of “workplace-based education” in the
Handicraft program/ Hairdressing
– from the supervisor’s perspective*

Ljiljana Zaric

Sammanfattning/Abstract

Skolinspektionens granskning av arbetsplatsförlagt lärande, APL, visar att denna inte alltid håller måttet. Syftet är att visa hur man kan stärka och utveckla APL inom Hantverksprogrammet/Frisör. Teoridelen visar hur viktigt detta är för elevernas utbildning. Undersökningen handlar om handledarnas syn på utbildningen och APL.

Några av de frågeställningar som jag har är

1. Hur upplever handledarna APL och sitt uppdrag som handledare?
2. Vad vet handledarna om skolans styrdokument och bedömning via matriser?
3. Hur ser handledarna på skolans utbildning som helhet?

Metoden jag valt för att samla in data är att intervjua fem erfarna handledare för att få veta deras erfarenheter och åsikter om APL och beskriva deras upplevelser om hur det är att ha elever och att vara handledare.

Resultatet visar att handledarna upplever sitt uppdrag som positivt men arbetsamt, men också att de har för lite kännedom om eleverna och vad de ska lära sig. De tycker inte att eleverna är tillräckligt motiverade och mogna och att de inte är förberedda för yrkeslivet. Alla handledare tycker att bedömningsdokumenten är krångliga och borde förenklas och göras mer begripliga. Ingen hade gått handledarutbildning inför GY-11. Handledarna poängterar att det utbildas för många frisörer och att det inte finns plats för alla nyutbildade. De menar att det behövs ett närmare samarbete mellan skolan och frisörsalongerna men vet inte hur de ska få tid till det.

I diskussionen tar jag upp att handledarnas förväntningar på vad eleverna ska kunna inte stämmer med vad de kan och hur vi ska kunna göra tydligare bedömningsdokument utifrån styrdokumentet. Ett problem är att handledarna är osäkra på vad skolan lär ut och litar till sitt eget yrkeskunnande. Det ger varken jämn kvalitet eller likvärdig bedömning. Sammanfattningsvis har jag kommit fram till tre saker: (1) Handledarutbildningen behöver stärkas och genomföras regelbundet, (2) lärarna bör ha mer tid för APL och (3) styrdokumentet behöver förenklas och förtydligas så att handledarna förstår innehållet vilket leder till en likvärdig utbildning och bedömning.

Nyckelord: APL, Arbetsförlagt lärande, Handledare, Kunskap, Kvalitet, Styrdokument, Yrkeskompetens, Yrkeskunnande

Innehållsförteckning

Inledning	7
Syfte och problemställning	9
Centrala begrepp i uppsatsen i bokstavsordning.....	9
Litteraturgenomgång	11
Metod, urval och genomförande	15
Resultat, analys och teoretisk tolkning	17
Hur upplever handledarna APL och sitt uppdrag som handledare?	17
Analys av frågan och teoretisk tolkning	18
Vilket stöd behöver handledarna?	19
Analys av frågan och teoretisk tolkning	19
Vad vet handledarna om skolans styrdokument och bedömning via matriser?	20
Analys av frågan och teoretisk tolkning	20
Hur ser handledarna på skolans utbildning och upplägg och hur kan de själva bidra till att öka utbildningskvalitet?	21
Analys av frågan och teoretisk tolkning	22
Sammanfattning resultat och teoretisk tolkning	23
Slutsats och diskussion.....	25
Reflektioner	29
Uppslag till fortsatt forskning.....	29
Referenser	30
Bilaga 1. Intervjufrågor till handledare	31

Inledning

Jag har varit frisör i snart 30 år och haft många elever under deras arbetsförlagda lärande. Att få följa deras utveckling som handledare och kunna påverka deras lärande kändes spännande och meningsfullt. Under min yrkestid som lärare på Hantverksprogrammet/Frisör har jag insett att elevernas arbetsförlagda lärande (APL) är oerhörd viktig för deras utbildning och utveckling. Att hitta bra platser med engagerade handledare är en av de hörnstenarna i utbildningen. När jag nu ska göra mitt examensarbete faller det sig naturligt att undersöka APL för frisöryrket för att se hur den kan utvecklas och kvalitetssäkras.

Yrkesprogrammen innehåller fler yrkeskurser i Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för Gymnasieskola 2011 (Gy-11) än tidigare och syftet med det är att eleverna ska få ett ökat yrkeskunnande när de är färdigutbildade. I examensmålen understryks det att eleverna ska ha kunskap och färdigheter i hantverksprocessen. Utbildningen ska ge eleverna möjlighet att öva på olika moment och tekniker. En viktig del av yrkeslärandet ligger i APL där eleverna inte bara ska få yrkeskunskaper utan också förstå yrkeskulturen och bli en del av yrkesgemenskapen för att utveckla en yrkesidentitet (Skolverket, 2011a). En av de viktiga kompetenserna för yrket är att vara serviceinriktad och att ha en respektfylld och tydlig kommunikation. De ska även kunna utföra arbetet med kvalitet och ansvarskänsla. Detta får eleverna delvis öva på i skolan men lärandet under APL-tiden ger dem en större säkerhet. Minst 15 veckor av utbildningen ligger idag i APL. APL-platserna ska vara planerade av skolan. Handledarna ska ha nödvändiga kunskaper och erfarenhet och vara lämplig för uppdraget.

I Skolinspektionens granskning av APL framkommer det att kvaliteten varierar mellan olika skolor. Eleverna får APL men utbildningskraven uppfylls inte. Styrdokumenten slår fast både vilken kvantitet och kvalitet som ska finnas. Här finns det brister i samarbete mellan skola och yrkesliv. Skolan vet inte alltid branschens krav och arbetsplatsen känner inte till skolans styrdokument. En av svårigheterna är att det språk som finns i styrdokumenten är svårt att förstå för de som inte arbetar i skolans värld. Det är stor skillnad mellan vetenskapliga och vardagliga begrepp, framhåller Jönsson (2012, s.35). Här har skolan ett ansvar att förtydliga och konkretisera det som eleverna

ska lära sig på APL. Det behövs en bättre APL- kvalitet för att säkra utbildningens framtid enligt Skolinspektionen (2011). Området är därför intressant och viktigt och något som jag vill undersöka vidare. Om inte eleverna får bra kvalitet på sin utbildning kommer de inte att kunna få anställning och idag är det många som slåss om anställningarna. Skolan och branschen behöver närma sig varandra. Enligt Skolinspektionens rapport är det vanligt att handledarna inte vet något om styrdokumentet. Hur ska de då veta vad de ska lära eleverna?

Det finns flera sätt att förbättra APL. Det behöver göras mer både från skolan och från branschen men jag vill fokusera på handledarnas erfarenheter och upplevelser av APL. Jag vill ta reda på vilka svårigheter och möjligheter de ser att det är att vara handledare och på vilket sätt de anser att APL kan utvecklas. Genom att få frågorna belysta från dem blir det lättare att möta deras behov vilket i sin tur är till nytta för eleverna och deras lärande.

Syfte och problemställning

I undersökningen vill jag belysa vad som behöver utvecklas när det gäller APL på Hantverksprogrammet/Frisör och ge förslag på några utvecklingsområden och möjliga lösningar. Jag kommer att utgå ifrån hur handledarna upplever APL och kontakten med skolan.

Den centrala fråga är hur vi kan utveckla kvaliteten på APL inom Hantverksprogrammet/Frisör.

De frågor som jag vill ha svar på är följande:

1. Hur upplever handledarna APL och sitt uppdrag som handledare?
2. Vilket stöd behöver handledarna?
3. Hur tycker handledarna att det är att arbeta med skolans styrdokument och bedömning via matriser?
4. Hur ser handledarna på skolans utbildning som helhet?

Centrala begrepp i uppsatsen i bokstavsordning

Följande begrepp använder jag i uppsatsen och vill därför ge dem den förklaring som menas här.

APL. Arbetsplatsförlagt lärande.

Handledare. Yrkesskickliga frisörer som har hand om elevens lärande under APL. Handledaren ska ha stor erfarenhet och yrkeskunnighet och framför allt vara intresserad av att visa och förklara. Han ska vara en god förebild både yrkesmässigt och som person och ha en helhetsbild av utbildningen (Olsson, 2002).

Handledning. Det finns många olika former av handledning men alla är pedagogiska. Den handledning som menas här kännetecknas av att den utförs av en person med en viss kompetens till en person som saknar denna. Handledaren har ett ansvar för att den handledde lär sig. Det handlar om yrkesmässiga uppgifter och förhållande. Lauvås och Handal (2008) skriver om olika handledningsmodeller och vi väljer här modellen handledning med reflektion.

Handledarutbildning. En handledarutbildning ska innehålla följande delar:
Handledarens roll och funktion, elevsyn, information om uppläggning av gymnasieskolans program och kurser. Styrdokument såsom läroplan och kursmål. Bedömning och betygsättning. Elevernas introduktion på företaget och tips hur man handskas med elevproblem. (Olsson, 2002)

Kunskap. I läroplanen finns de fyra f:en, fakta, förståelse, förtrogenhet och färdighet. Hansson (2012) menar att den kunskapssyn vi har måste ställas mot vilken människosyn vi har och hur jag ser på förhållandet mellan vetande och kunnande. Det är viktigt att vara trygg i sin egen kunskapssyn och att stå i ett fortsatt lärande.

Kvalitet. APL-platserna ska ge grunden för kvalitet liksom lärare och handledare. Handledare ska vara välutbildade i yrket och även ha utbildning i att vara handledare. Jönsson (2012) betonar att de ska kunna ge feedback på ett sätt som underlättar lärandeprocessen så att eleverna förstår hur de ska kunna förbättra sin prestation och efterhand även kunna bedöma sin egen insats.

Lärande. En definition av lärande är att det är resultatet av läroprocesserna hos den enskilde. Det betyder då det man lärt sig eller den förändring som ägt rum, säger Illeris (2011). Allt lärande försiggår inte i skolan.

Matris. En konkret beskrivning av vad eleven ska göra för att nå kursmål och hur olika betygsnivåer kan nås.

Nyckelkvalifikationer. Generella kompetenser som behövs i alla yrken. Det är en kombination av kunskaper, färdigheter och attityder som är nycklar till arbetslivet menar Skolverket (2011b). Några av dem är självständighet, förmåga att lära sig att lära, samarbete, kommunikation och initiativförmåga.

Yrkesidentitet. Hur det är att ha sin identitet i yrkesrollen.

Yrkeskultur. Hur det fungerar i yrket som helhet t.ex. miljö och arbetsgemenskap.

Yrkeskunskap. Kunskap i yrkets skicklighet. Denna kunskap finns beskriven i Skolverkets examensmål och i yrkesämnena.

Yrkeslärare. Lärare som undervisar i yrkesämnena på yrkesutbildningar.

Litteraturgenomgång

En av de viktigaste delarna i en yrkesutbildning är det arbetsförlagda lärandet - APL. En bra kvalitet på APL är ett sätt att stärka utbildningen. Den ska både ge utbildning i yrkeskunskap och yrkesidentitet enligt Skolverket (2011a, s.23 ff). Den ska ha hög kvalitet och vara tillräckligt omfattande i tid. Det görs inte så mycket kring APL när det gäller skolutveckling trots att den är grunden för kvaliteten på yrkesutbildningen. Här behöver skolan göra insatser för att arbeta för en högre kvalitet. Enligt en rapport från Skolinspektionen (2011) är det vanligt att det är arbetsplatsens möjligheter som styr vad eleverna lär sig och inte kursplanerna. Av Skolinspektionens slutsatser framgår att det inte blir någon rättvis och allsidig utbildning och bedömning.

Skolans uppgift är att kvalificera de studerande för yrkeslivets ökande krav. Ett sätt att göra detta är att integrera arbete och lärande, enligt Hansson (2012). Eleven behöver kombinera praktiskt yrkeskunnande och teoretisk kunskap för att kunna utföra komplexa arbetsuppgifter. För att utvecklas från ett färdighetsbaserat handlande till ett reflektivt handlande behöver eleven kunna sätta ord på det som gjorts. Detta teoretiserande leder till att eleven kan använda sin kunskap och hantera nya problem och situationer (Hansson, 2012).

I dagens samhälle finns det många ungdomar som är omotiverade, säger Illeris (2011). Motivationen måste komma inifrån dem själva. Om eleverna inte har denna drivkraft och vilja har de svårt att klara utbildningen. Tanken är att eleverna får en ökad motivation när de kommer ut i APL och ser hur yrket är i verkligheten.

Skolan behöver utvecklas på flera sätt för att passa in i samhällets krav. Berg (2003) poängterar att skolutveckling utgår från skolans egna behov och förutsättningar men skolan och lärandet i APL ska syfta till att beröra vardagsarbetets alla delar. Skolan ska vara mer ”praktiknära” för elevens bästa.

APL är en relativt kort period av utbildningen, 15-20 veckor, så dessa veckor måste ha en hög kvalitet och ge eleverna goda lärandemöjligheter. Detta kvalitetssäkrar utbildningen och gör att den är anpassad till yrkeslivet.

Myndigheten för skolutveckling (2004) konstaterade att det var svårt att få tag på APL-platser. Den kom även fram till att APL-tiden måste vara planerad och ha en

målsättning för att kunna betraktas som lärande och utbildning. Struktur och tydlighet skapar trygghet och glädje. En annan viktig del i APL är att skolan lyckats rekrytera och utbilda handledare som tillsammans med yrkeslärare från skolan kan stötta elevens lärande på arbetsplatserna. Myndigheten föreslår att en handledarutbildning ska utformas så att den blir möjlig för alla APL-platser. En idé från dem är att eleverna är med vid utbildningen. Eleverna ska få tid för reflekterande av sitt handlande och lärande. Handledarna blir lärare ute på APL-platserna och ska därför omfatta den elevsyn som ligger i lärarnas yrkesetik. Detta bör vara en av delarna i handledarutbildningen så att de ser den makt som ligger i uppdraget, säger Bergem (2010, s 24). Han menar att handledarna kan använda makten till att antingen trycka ner eller att lyfta upp. Handledarutbildningen ska motverka negativ maktutövning. Sättet att bemöta eleverna kommer att påverka deras lärande. Möter eleverna omsorg kommer de lättare att arbeta mot gemensamma mål men blir de avvisade så kan otryggheten hindra dem att lyckas.

Enligt Lauvås (2008 s 32) så har handledning i yrkesförberedande utbildning tre syften:

- Eleverna ska med handledning få ta del av yrkets praxis och även arbeta praktiskt
- Eleven ska få en fördjupad förståelse för teorin bakom det praktiska
- Eleven ska också få ett behov av lära sig mer teori för att komma vidare i sitt lärande

Alla delarna behövs men det är vanligt att handledare fokuserar på den första punkten och det gör att eleverna inte utvecklas maximalt, säger Lauvås.

I Gymnasieskola 2011 (Skolinspektionen, 2011a) beskrivs de lokala programråden som en möjlighet där branschen och skolan kan samverka. Här kan branschen bidra med synpunkter om hur utbildningen ska utformas för att passa verksamhetens krav. En samverkan är nödvändig så att det blir tydligt vad skolan undervisar om och vad som ska ske ute i APL. Det behövs därför tillräckligt många representanter från branschen. I programrådet finns även representanter från fackförbund och elever. Här borde skolan kunna få tips om nya APL-platser.

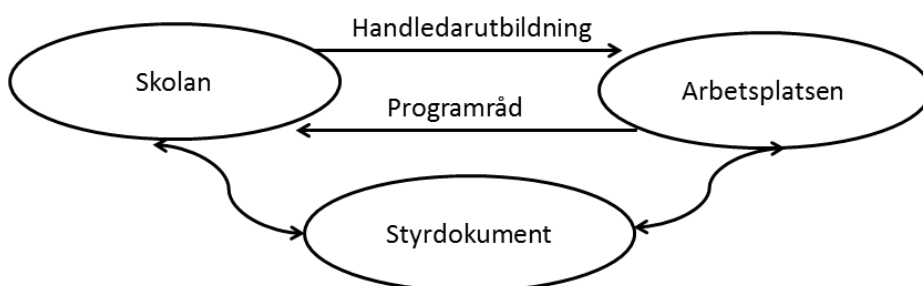
Eleven förbereds för APL på skolan men yrkesidentitet och yrkeskultur lär de sig på yrkesplatsen. Eleven behöver därför ha en god närvaro och få möjlighet till reflektion

för att få ut så mycket som möjligt från sin APL. De måste därför förstå varför APL är så viktigt och att lärandet ute i yrkeslivet säkrar kvaliteten på deras utbildning vilket leder till att de blir anställningsbara.

Enligt rapporten Arbetsplatsförlagd utbildning i praktiken (Skolinspektionen, 2011 s 28) så kan kvaliteten på APL förbättras genom att *”läraren ges ett tydligare helhetsansvar för elevens utbildning i både skolan och arbetslivet samt att läraren ges möjlighet att ha en stärkt och mer närvarande roll vid elevernas arbetsplatsförlagda lärande”*. I rapporten framkommer det vidare att en förbättrad APL ger en förbättrad utbildning. Utbildade handledare och lärare som samverkar med arbetslivet är nyckelfaktorer för att utbildningen.

Skolverket (2011b) har listat vilka nyckelkvalifikationer i styrdokumentet som ska vara med i handledarnas bedömning av eleven. Det är skolans ansvar att handledarna känner till dessa.

Sammanfattning av teoridelen

Figur1. Modell över skolans och arbetsplatsens samarbeten kring APL.

Teoridelen kan sammanfattas enligt figur 1. Skolan ansvarar för handledarutbildningen. Representanter för branschen ingår i skolans programråd för att bidra med synpunkter på branschens behov. Skolan formulerar styrdokument utifrån Skolverkets

rekommendationer.Handledarna ska använda styrdokumenterna för en likvärdig bedömning.

APL är en av grunderna för kvaliteten på yrkesutbildningen. Eleverna behöver APL-tiden för att kunna kombinera praktiskt yrkeskunnande och teoretisk kunskap. Det är nödvändigt för att kunna utföra komplexa arbetsuppgifter. APL syftar vidare till att beröra vardagsarbetets alla delar. Skolan måste vara mer ”praktiknära” för elevens lärande och utveckling.

APL-tiden måste vara planerad och ha en målsättning för att kunna betraktas som lärande och utbildning. Läraren måste veta vad som ska läggas ut i APL och hur det ska bedömas. En annan viktig del i APL är att skolan lyckats hitta frisörer som vill vara handledare och utbilda dem så att de tillsammans med yrkeslärare från skolan kan stötta elevens lärande på arbetsplatserna. För att handledarna ska klara sitt uppdrag behöver de få möjlighet till en handledarutbildning. Där kan de få kunskap om handledarroll och elevroll och ta del av den elevsyn som ligger i lärarnas yrkesetik.

I min uppsats har jag valt att inrikta mig på handledarnas syn på APL och på deras erfarenhet av elever. Jag vill också veta hur de ser på handledarutbildning och vad de vet om skolans styrdokument.

Metod, urval och genomförande

I undersökningen ville jag ta reda på handledarnas upplevelser och tankar om APL. Den kommer därför att ha en kvalitativ karaktär vilket betyder att arbetet grundar sig på analys av lågt strukturerade data, exempelvis intervjuer och enkäter med öppna svar. Jag valde att använda mig av intervjuer eftersom jag tycker att det är viktigt att intervjupersonerna och jag förstår varandra och att det inte blir några missförstånd. I ett samtal kan jag även få information genom kroppsspråk och annan icke-verbal kommunikation. Det ger en fylligare information än enkätens. Kvalitativ forskning syftar till att skapa fördjupad förståelse för ett område. Detta medför att jag som intervjuare behöver ha en stor kunskap om ämnet så att jag kan ställa följdfrågor som följer upp svaren. – Det ska bli ett samspel mellan intervjuare och intervjuperson, säger Kvale och Brinkmann (2012). Forskningsintervjun är ett samtal mellan två personer som delar ett gemensamt intresse och i det här fallet handlar det om vad som händer eleverna när de är ute på frisörsalongerna. Genom att använda strukturerade frågor kan jag ringa in ett område i taget och tar på så sätt ansvar för utvecklingen av intervjun. Intervjuguiden återfinns i bilaga 2. De första minuterna är viktiga för att skapa förtroende. Intervjuaren gör detta genom att visa intresse, förståelse och respekt (Kvale & Brinkmann, 2012). Frågorna ska vara öppna så att intervjupersonen själv kan få uttrycka sina tankar och erfarenheter. Intervjun kommer att vara strukturerad men även ha följdfrågor för att jag lättare ska kunna föra samtalet framåt. Jag börjar med allmänna frågor och går sedan över till mer specificerande frågor för att få intervjupersonen att berätta mera och komma närmare den centrala frågan. Det är viktigt att ställa rätt frågor för att få en validitet, anser Bell (2011). Under intervjuerna kom det fram mer information än vad jag frågade efter. De intervjuade delade med sig av sina erfarenheter av att vara handledare. Även denna information använde jag mig av i resultatet.

Jag gjorde fem intervjuer med handledare som jag fått kontakt med genom läraryrket. Det var både män och kvinnor i olika åldrar (30 till 60 år) och på salonger av skiftande storlekar. De har varit yrkesverksamma olika länge (10 till 40 år). Urvalet gjorde att jag fått en blandning av personer med olika bakgrund och erfarenhet. Jag fokuserade på variation av erfarenhet i branschen, om de gått handledarutbildning (ja/nej) eller inte

och erfarenhet som handledare. Detta, menar Judith Bell, kan göra undersökningen mer tillförlitlig och kan upprepas (2011).

Jag satte fingerade namn på intervjupersonerna och presenterar dem här.

Alice är en kvinna som arbetat som frisör i 20 år och har varit handledare 6 år. Hon har egen salong. Hon har gått handledarutbildning.

Bertil är en man som jobbat 40 år som frisör och varit handledare lika länge. Han har egen salong och har gått handledarutbildning.

Cecilia har varit frisör i 22 år och har egen salong. Hon har varit handledare de senaste 20 åren men har inte gått handledarutbildning.

David har varit frisör i 30 år och har egen salong. Han har haft elever hela tiden men har inte gått någon handledarutbildning.

Erika har varit frisör i 10 år och har egen salong. Hon har haft elever i åtta år och har gått handledarutbildning.

Jag informerade intervjupersonerna om syftet med intervjuerna och arbetet. De fick se frågorna i förväg. Det är viktigt att ha en klar forskningsetik och att få intervjupersonernas samtycke och att hålla sig till det man kommit överens om, menar Bell (2011).

Jag bestämde tid och plats i god tid med intervjupersonerna och var mån om att de skulle kunna få en lugn miljö där de kunde känna sig bekväma (Kvale & Brinkmann, 2012). Intervjuerna spelades in med hjälp av en diktafon och skrevs ut efteråt.

Intervjuerna analyserades sedan och redovisas i resultatdelen utifrån de frågor som jag har i problemställningen och den centrala frågan om hur man kan utveckla kvaliteten på APL.

Resultat, analys och teoretisk tolkning

I resultatdelen kommer jag att redovisa intervjupersonernas svar på de frågor jag ställt. Jag har gjort fem intervjuer med fasta frågor och ett antal följdfrågor. Jag utgick från de ursprungliga 20 frågorna (se bilaga 2) och följdfrågor. Jag har grupperat dem efter frågeställningarna i uppsatsens syfte och analyserat en fråga i taget och tolkat och kopplat dem mot litteraturen. Den centrala fråga är hur vi kan utveckla kvaliteten på APL inom Hantverksprogrammet/Frisör.

Hur upplever handledarna APL och sitt uppdrag som handledare?

Handledarna upplever sitt uppdrag som handledare på olika sätt. Alice och Bertil tycker att det är stimulerande och ser inga problem utan tycker att det är roligt att få nya elever på sin salong.

”Jag lär mig genom eleverna och deras sätt att uttrycka sig”, säger Bertil.

David tycker att det är energikrävande att ha elever att det inte går att ha någon nytta av dem. David menar att eleverna är omotiverade och har problem med bemötande och attityd. Erika tror att eleverna menar att det är lätt att få jobb och därför tar för lätt på utbildningen medan Cecilia och Alice tycker att eleverna tappat framtidstro och motivation eftersom det ändå inte finns några jobb. Alice jobbar för att eleverna ska känna sig trygga och skapa goda relationer till dem och vill hjälpa dem till en god utbildning medan David tycker att eleverna är lata och omogna och är en belastning. Alla anser att de inte vill lära eleverna baskunskaper utan vill ge dem en fördjupning av yrket. Med baskunskaper menar de grundläggande yrkeskunskaper. Exempel på detta är hårvård och kundservice. Andra menar att helheten i yrket lär man sig bäst på en salong. Alla tycker att det behövs mer APL och att eleverna ska vara ute i arbetslivet kontinuerligt och ökande under utbildningens gång. De påpekar att längre APL ger bättre kvalitet En fråga de intervjuade ställer är om de som går utbildning idag verkligen vill bli frisörer. Alla menar att det är för lätt att komma in och att det utbildas för många frisörer idag.

"Kanske ska skolan säga till eleverna att de inte ska fortsätta utbildningen", säger både Alice och Erika. Bertil tycker att det varit bra om eleverna kunde få vara på olika APL-platser och i slutet vända tillbaka där de har börjat.

"Då hade eleven fått se olika ställen och handledare och då hade lärt sig mer än som nu när de bara är hos mig", säger Bertil.

Analys av frågan och teoretisk tolkning

Handledarna upplever olika sidor av APL både positiva och negativa. Det positiva med att ha elever är att möta unga människor och lära sig av dem. Handledarna försöker skapa trygghet och goda relationer och vill hjälpa dem till en bra utbildning och att se helheten i yrket. Framför allt ska handledaren vara intresserad av att visa och förklara, säger Olsson (2002) Han ska vara en god förebild både yrkesmässigt och som person. Handledarna behöver bli klara över sitt uppdrag som handledare. Lauvås och Handal (2008) framhåller att handledning med reflektion är en modell. De citerar Kirkegaard som menar att vi måste finna den lärande där han är och börja där. Sedan, säger författarna, kan vi (handledare) ta oss fram till den önskade kompetensen. Handledarna ska hjälpa den enskilde att utöva yrket på det bästa sättet. Handledningen behöver även ske med hjälp av reflektion över elevens eget handlings sätt för att de ska förstå grunderna för detta.

Det negativa som handledarna ser hos en del elever är att de är omotiverade och att de tar för lätt på utbildningen. Motivationen måste komma inifrån dem själva, säger Illeris (2011). De måste ha en egen drivkraft och vilja annars har de svårt att klara utbildningen. Tanken är att eleverna får en ökad motivation när de kommer ut i APL och ser hur yrket är i verkligheten. Att handledaren säger att eleverna är lata och omogna kan vara ett uttryck för detta men det är inte en bra utgångspunkt för att skapa mer motivation hos eleverna. Bergem (2011) återger Kritsvik när det gäller lärarens makt. Kritsvik varnar för maktmissbruk och menar att makt kan användas på två sätt antingen till att trycka ner eller att lyfta upp. Handledarnas uppdrag är att stödja alla eleverna.

Skolan har inte lärt eleverna grunderna, menar handledarna, och det blir därför svårt att hinna lära dem allt under APL på kort tid. Enligt Lauvås (2008) så är det vanligt att en handledare fokuserar mest på att låta eleven utföra moment inom yrket men de ska

också kunna koppla teori och praktik och skapa behov av att lära sig att förstå mer. Handledarna fokuserar på att eleverna ska få utföra så många olika moment som möjligt inom yrket men hinner inte stanna upp och hjälpa dem att reflektera och utvärdera sina arbeten. Här är det viktigt att inte APL-tiden är för kort utan att den är minst 15 veckor.

Vilket stöd behöver handledarna?

Handledarna har olika behov av stöd. Alice och Bertil vill veta mer om elevernas lärande och vill ha mer resurser. Dessa handledare vill också veta mer om vad skolan har lärt ut och mer exakt vad som förväntas under deras APL. De besök som lärarna utför tycker alla är tillräckligt många och långa. David tycker inte att det finns tid att träffa lärarna och att det kostar för mycket eftersom det inte går att få in så många kunder då. Alice, Bertil och Erika har gått handledarutbildning. Alice tycker att den var bra och att hon fick mycket information om utbildningen plus ett utbyte med andra handledare.

Erika har gått den för länge sedan och säger att *”nu har skolan förändrats och jag vet inte så mycket om den längre”*.

Cecilia har aldrig blivit tillfrågad om handledarutbildning men hade gärna velat gå den.

”Jag har fått möjlighet att gå handledarutbildning, men har inte ansett mig ha tid till det”, säger David.

Analys av frågan och teoretisk tolkning

Handledarna tycker inte att de behöver så mycket stöd men säger samtidigt att de vill veta mer. Besöken på APL är viktiga men i Skolinspektionens kvalitetsgranskning av gymnasieskolans yrkesförberedande program (Skolinspektionen, 2011) framgår det att besöken ute på APL oftast är av informell karaktär och att syftet med besöken är att försäkra sig om att eleven trivs och att allt fungerar som det ska. Det är inte alltid som lärarna följer upp elevens utveckling mot läroplan, program mål och kursplan. Om handledarna inte vet vad som är syftet med besöken så är det inte lätt att förstå varför lärarna behöver komma. Detta lär sig handledarna på en handledarutbildning och den är ett stöd som alla behöver. De handledare som har gått en handledarutbildning är mer positiva till att ha elever och har en större förståelse för dem. Dessa handledare vill

också veta vad skolan lär ut och vad skolan vill att eleverna ska lära sig. Det blir ett bättre samarbete mellan skola och APL-platser.

Vad vet handledarna om skolans styrdokument och bedömning via matriser?

Handledarna känner inte till skolans styrdokument. Alice säger att hon inte behöver veta något om kurser och poäng.

”Jag vet ändå vad de ska kunna”, säger Alice. Alla tycker att matriserna är svåra och krångliga.

”De har ett akademiskt språk, borde utformas på annat sätt eftersom handledare inte är lärare”, säger Alice. Alla tycker att nivåerna är otydliga. David vill inte att eleverna ska känna till de bedömningar som skickas till skolan.

”Jag har blivit för mycket kompis med dem”, säger David och anser vidare att en trevlig elev får en bättre bedömning. Bertil och Erika säger att de ger bedömning under arbetets gång men att de inte vet hur detta ska uttryckas i matriserna. David tyckte det var svårt att vara för ärlig i bedömningen.

”Jag var det vid något tillfälle och då slutade eleven”. Erika tycker att skolan ska ge delprov så att det blir lättare att bedöma och så att handledarna vet vad som ska bedömas. Ett exempel på detta är att göra en klippning och sedan skissar de en strukturritning så att teori och praktik kopplas ihop.

Analys av frågan och teoretisk tolkning

Handledarna känner inte till styrdokumentet och tycker ändå inte att de behöver mer handledning. Språket i matriserna är svårt att förstå. Bedömning är en svår uppgift och det är inte lätt att säga något negativt till eleverna. Enligt rapporten från Skolinspektionen är det vanligt att det är arbetsplatsens möjligheter som styr vad eleverna lär sig och inte kursplanerna.

I Skolinspektionens granskning av APL framkommer det att kvaliteten varierar mellan olika skolor. Eleverna får APL men utbildningskraven uppfylls inte eftersom

arbetsplatsen inte känner till skolan styrdokument enligt Arbetsplatsförlagd utbildning i praktiken - en kvalitetsgranskning av gymnasieskolans yrkesförberedande utbildningar (2011). Enligt rapporten är det också vanligt att det är arbetsplatsens möjligheter som styr vad eleverna lär sig och inte kursplanerna. Det blir då ingen rättvis och allsidig utbildning och bedömning.

Jönsson (2012) betonar att bedömningen ska utgå från kursplanerna och bedömas med flera olika metoder och former. Författaren säger också att matriser är viktiga men att de måste utformas tydligt och göras begripliga.

I intervjuerna framkommer det att handledarna bedömer efter vad de själva tycker är viktigt och inte efter styrdokument. Detta ger en osäker och orättvis helhetsbedömning. Handledarna har svårt att koppla kursernas centrala innehåll till arbetsuppgifterna i salongen. Det är en av orsakerna till att bedömningen blir svår.

Hur ser handledarna på skolans utbildning och upplägg och hur kan de själva bidra till att öka utbildningskvalitet?

Handledarna är inte nöjda med vad skolan lär eleverna. Det handlar både om yrkeskunskap och om nyckelkvalifikationer. Alice menar att eleverna ska förberedas så att de vet vad arbetslivet handlar om; långa dagar och ett hårt yrke.

Bertil och Erika är också missnöjda.

”Skolan lär dem inte att schamponera och att göra frisyurer. Skolan ska lära eleverna grunderna”, säger de. Bertil vill också att eleverna ska lära sig att ta ansvar och att det ställs mer krav på dem.

”Eleverna måste lära sig mer om service och attityd och en god arbetsmoral. Lära sig respekt helt enkelt”, säger Cecilia

David anser att eleverna måste blir mer intresserade av service och hur man bemöter kunder, den sociala kompetensen.

”Hantverket måste få vara i centrum i skolan”, säger David. Det och service och försäljning är de grundläggande bitarna i yrket.

Handledarna ger också kritik till skolans upplägg och förstår inte upplägget i dagens skola.

”Skolan ägnar sig åt många andra kurser som engelska och svenska. Idag har de alla möjliga ämnen som inte hör till yrket och det ställs för lite krav på eleverna”, anser Bertil. Alice anser att Skolan är för slapp.

”Ibland undrar jag vad de gör på skolan egentligen”, menar Alice.

Handledarna har också tankar om det praktiska upplägget. Cecilia tycker att skolan borde ha mer kontroll på APL-platserna. De har för lite praktik i skolan, säger Alice och Bertil. Erika anser att skolan borde titta mer på verkligheten.

”Skolan är idag en skyddad verkstad”, säger Erika.

Alla handledare var överens om att det utbildades för många frisörer.

Skolan behöver uppdatera sin yrkeskunskap menar handledarna.

”Skolan ska hänga med i utvecklingen. Den borde modernisera sig”, anser Alice.

”Lärarna ska vara på hugget”, menar David.

Erika anser att yrkeslärarna ska ha stor kompetens både i yrket och som lärare.

Yrkeslärarna borde vara ute i branschen så att de vet vad som händer och sker, anser Erika.

Analys av frågan och teoretisk tolkning

Handledarna menar att skolan inte är uppdaterad och att den inte lär ut det som behövs. Det verkar finnas en förtroendekris mot skolan. Handledarna tycker inte om skolans upplägg med hel gymnasieutbildning utan efterfrågar en ren yrkesskola med få gymnasiegemensamma kurser. De efterfrågar nyckelkvalifikationer som; respekt, ansvar initiativkraft, kommunikation, kundkontakt, samarbete, förmåga att lära sig att lära, självständighet (Skolverket, 2011b). Skolan håller sig till kursplaner och andra styrdokument som frisörerna inte känner till. Analysen måste bli att kommunikationen mellan skolan och arbetsplatserna brister. Stort avstånd mellan skolan och frisørsalongerna. Cecilia har ett förslag om att handledarna borde vara på skolan för att lära känna lärarna och eleverna och få veta vad de lär sig i skolan.

Alla handledarna är överens om att det utbildas för många frisörer. Enligt Arbetsförmedlingen/Yrkeskompassen (2013) bedömer man att frisörer möter hård konkurrens om jobben det närmaste året. Även på fem och tio års sikt kommer konkurrens om jobben att förbli hård. Jobbmöjligheterna är bättre för frisörer som har gesällbrev. Situationen skiljer sig åt i olika delar av landet men något lättare att få jobb i Stockholmstrakten. Arbetslösheten för frisörer ökar mer än den genomsnittliga arbetslösheten i Sverige.

Handledarna kan också bidra till att öka kvaliteten genom att de som Alice säger, engagerar sig i sina elever. Alice menar vidare att handledarna kunde visa det senaste inom yrket på skolan och på så vis öka samarbetet. Cecilia- tycker att handledarna borde skaffa sig mer information om vad som sker på skolan och diskutera med lärarna vad eleverna behöver kunna. Genom mer APL-tid så kan kvaliteten öka.

Sammanfattning resultat och teoretisk tolkning

Handledarna upplever sitt uppdrag som positivt men arbetsamt. Det tar mycket tid men de vill ändå fortsätta trots att det är ett stort ansvar. De tycker inte att eleverna är tillräckligt motiverade och menar att de inte är förberedda för yrkeslivet. Det finns redan för många frisörer och de nya frisörerna kan dessutom bli deras konkurrenter.

Handledarna menar att de får det stöd som de behöver men att de har för lite kännedom om eleverna och vad de ska lära sig. De anser inte att de hinner med lärarbesöken. Detta är motsägelsefullt. De vill ha ett ekonomiskt stöd för att de tar emot elever eftersom de inte kan ta så många kunder samtidigt som de har elever.

Handledarna känner inte till skolans styrdokument och tycker inte att det är så viktigt. En bra frisör vet vad utbildningen ska innehålla. Bedömningsdokumenten är krångliga och borde förenklas. Hela bedömningen är svår. Tre av dem hade gått en handledarutbildning men inte inför GY-11.

Dagens skola lär inte ut grunderna och eleverna är omotiverade och har attitydproblem, anser handledarna. Detta borde skolan ta tag i så att eleverna visar respekt både mot handledare och kunder. Handledarna menar också att lärarna behöver komma ut i arbetslivet så att de är uppdaterade till dagens yrkeskrav. Ett annat tips från handledarna

var att skolan skulle kunna ge eleverna små delprov ute på APL i yrkeskunnande så att handledarna visste vad de skulle lära sig och vad skolan krävde. Skolan borde också vara tydligare mot elever så att de får vet vad yrket kräver. En del tar för lätt på det, menade handledarna.

Alla handledare slår fast att det utbildas för många frisörer. De ser en fara i att de nya frisörerna inte får någon anställning utan endast blir ”hobbyfrisörer” och får försörja sig med annat. Både handledare och skolan vill ha en bra kvalitet på utbildning och frisörer.

Slutsats och diskussion

I detta arbete har jag undersökt handledarnas åsikter och erfarenheter av APL och samarbete med skolan för att se vad de tycker att skolan bör göra för att utveckla kvaliteten på APL och vad de själva kan bidra med. Den slutsatsen jag kommit fram till är att om kvaliteten på APL ska kunna ökas så är det nödvändigt att skolan och arbetslivet kommer närmare varandra och förtydliga vilka olika roller som de ska ha. Till detta behövs tid men också en ömsesidig vilja och förståelse för varandra. Det blir också av största vikt att anpassa antalet utbildningsplatser till det behov som branschen har. En av hörnstenarna för kvaliteten är välutbildade och engagerade lärare och handledare och att dessa båda grupper får tid till sina uppdrag. Handledarutbildning ger en annan elevsyn som bättre stöder eleverna lärande.

Jag vill nu lyfta fram några av de synpunkter och frågor som kommit fram. Det första jag vill diskutera är handledarnas förväntningar på eleverna. De vill att eleverna ska kunna mycket om yrket och hantverket från början, för handledarna menar att de inte har tid att lära dem grunderna utan vill att de ska kunna arbeta i salongen när de kommer dit. Från skolan tänker vi att eleverna ska få lära sig stora delar av yrket på APL men det tycks inte vara möjligt. I skolan anser vi att eleverna får lära sig grunderna i frisöryrket innan de går ut i APL men där skiljer sig skolans och arbetslivets åsikter. Vi borde prata oss samman om detta på våra programråd så att våra förväntningar på varandra stämmer. Här skulle jag också vilja veta mer om elevens förväntningar för att se hur de stämmer överens med handledarna och skolan. Detta kan vara ett uppslag för nya examensarbeten. Jag funderar på hur det kommer sig att frisörerna fortsätter att ta emot våra elever trots att de inte är nöjda. Detta hade jag kunnat utveckla under intervjuerna och då kanske fått en större förståelse. Om de inte hinner med eleverna och är missnöjda med dem hur går det då att skapa bra lärandesituationer?

Handledarna känner inte till skolans styrdokument men är nöjda med de besök och det stöd som lärarna ger. Varför vill de inte veta mer om vad de ska lära ut? Handledarna menar att de vet vad en bra frisör ska kunna och tycker inte att dagens gymnasiegemensamma kurser är viktiga för yrket. De vill ha en mer ren yrkesutbildning. En av handledarna vill veta mer om vad skolan lär ut om de specifika yrkeskompetenserna. Här skulle kanske skolan kunna bjuda in handledarna för att vara

med i på lektioner så att de visste mer om upplägg och undervisning. Ett problem är att de säger att de inte ens har tid med lärarbesöken. Hur ska vi då kunna erbjuda mer information? De handledare som gått handledarutbildning vill veta mer om skolan upplägg och vad de ska lära eleverna. Handledarutbildningen tycks ge en ökad förståelse och kunskap om hur frisörutbildningen är uppbyggd.

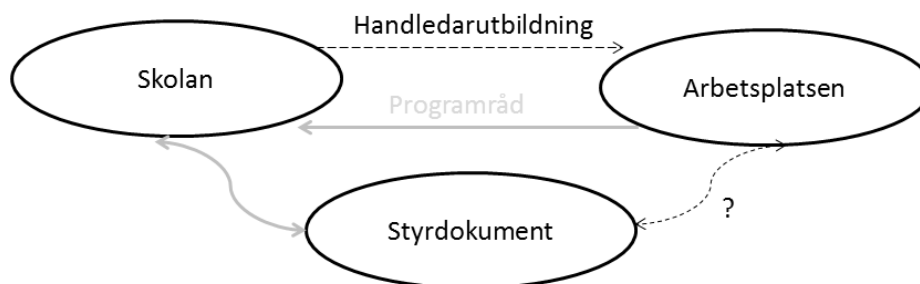
Alla frisörerna ansåg att skolans bedömningsdokument var krångliga och hade ett språk som var svårbegripligt. Det var inte någon av handledarna som hade gått handledutbildning inför GY-11 och en del hade ingen handledarutbildning alls. Det är hög tid att erbjuda en handledarutbildning som klargör dessa frågor. Kanske kunde Skolverket göra mer övergripande matrismallar men samtidigt vill vi ha ett begripligt yrkesspråk. Flera av handledarna ville att lärarna skulle komma ut i arbetslivet så att de var uppdaterade till dagens yrkeskrav. Skolan vill alltså att handledarna ska vara mer pedagogiska och handledarna vill att lärarna ska vara mer yrkesskickliga. Hur når vi varandra? Vi måste komma närmare varandra och ha ett ökat samarbete.

En annan synpunkt som kom fram i intervjuerna är att handledarna menar att eleverna idag är omotiverade och har attitydproblem. De vill att eleverna ska visa mer respekt för både frisörer och kunder. Detta vill de att skolan ska lära ut. Det har diskuterats i massmedia om vem som ska uppfostra dagens ungdomar. En stor och viktig roll i detta är familjen och allt kan inte hänga på skolan i detta avseende. Alla i samhället måste känna sitt ansvar och skolan är en del av det. Skolan ska förmedla och förankra respekt för mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. Skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse betonar säger Läroplanen för gymnasieskolan Lgy-11

En av de synpunkter där alla handledare var överens var att det idag utbildas alltför många frisörer. På vilket sätt påverkar det kvaliteten på APL? Frisörerna är rädda att de får fler konkurrenter men samtidigt så vill de kunna påverka kvaliteten på framtidens frisörer.

Genom detta arbete har jag fått en större kunskap om hur viktigt arbetet med APL är. Jag ser brister i skolans arbete men också möjligheter till förbättring och utveckling. Det ska bli spännande att fortsätta att arbeta med detta.

Jag vill nu gå tillbaka till den inledande teoretiska figur 1. Jag undersökte framförallt handledarnas upplevelse av handledarutbildning och deras erfarenhet av styrdokumentet. Detta finns sammanfattat i figur 2.

Figur 2. Modellen för kommunikation mellan skola och arbetsplats enligt intervjuresultatet.

I figur 2 visas att upplevelsen av handledarutbildningen inte är så stark som den borde, därför finns den streckade linjen. Handledarna har en suddig uppfattning om styrdokumentet.

Mina slutsatser är därför att dessa områden behöver stärkas. Här nedan kommer jag med förslag om vad jag tycker att man borde göra.

För att handledarna ska klara sitt uppdrag behöver de få möjlighet till en handledarutbildning som innehåller kunskap om handledarens roll och elevens roll.

Utbildningen bör också omfatta den elevsyn som ligger i lärarnas yrkesetik.

Handledarna ska hjälpa eleverna att komma in i yrket och att förstå teorin bakom det praktiska handlandet. Andra viktiga delar är att göra styrdokumentet kända och begripliga.

En annan betydelsefull faktor är att läraren ges möjlighet att ha en stärkt och mer närvarande roll vid elevernas arbetsplatsförlagda lärande. Lärare som samverkar med arbetslivet är nyckelfaktorer för att utbildningen.

Mitt förslag till förändringar för att öka kvaliteten inom APL utifrån det som kommit fram i resultatet

Planering av APL

- Att skolan väljer APL-plats och handledare och gör besök innan APL.
- Prata med APL-platser så att de har samma värdegrund och elevsyn som skolan
- Matriser behövs men vem ska skriva dem och hur – viktigt att ha med handledarna i arbetet med matriser. Kraven ute på APL mot kursmålen borde formuleras om så att handledarna känner igen momenten och att vi tillsammans skriver hur de kan utvecklas stegvis så att eleverna känner sig trygga och får vara på rätt nivå individuellt
- Eleverna förbereds med etik, kommunikation, yrkeskunnande och service innan de går ut i APL.

Genomförande av APL

- Vad ska de lära sig på APL? Tydliga dokument om vad vi menar med yrkeskunskap, yrkesidentitet och yrkeskultur
- Eleverna ska utveckla sin kunskap om etik, kommunikation, yrkeskunnande, service
- Eleverna har med sig uppgifter att göra exempelvis en permanent som handledare och elev kan bedöma tillsammans och koppla till teori
- Handledarrollen - Bjud in handledare till skolan varje år för att hålla lektion och vara med i någon kurs så att de får en förståelse för dagens Hantverkarprogram/Frisör
- Tillräckligt med tid ute på APL för eleverna – 15 veckor är i minsta laget

Uppföljning på APL

- Lärarbesöken – Läraren ska ha en tydlig struktur på APL-besöken och göra tillräckligt täta besök för att följa elevens utveckling.
- Bedömning – Lärare och handledare ska använda tydliga och begripliga matriser. Eventuellt kan eleverna göra små delprov som ska finnas med i matrisen och som kan utföras på APL-platsen. Här kan eleven koppla teori och praktik.

- Tid i yrkeslärarens uppdrag – Att vara ute i frisöryrket på arbetstid diskuteras idag som en yrkesutveckling. Det finns pengar att söka från Skolverket för detta. Dessutom behövs det mer tid för uppföljning.

Regelbunden handledarutbildning är nödvändigt att organisera så att alla handledare får möjlighet att gå den. Här får skola och frisörsalongerna diskutera plats och ekonomi. Utbildningen bör bland annat innehålla följande; handledarroll, elevsyn, styrdokument, hur lär man ut yrkeskunskap, vad görs på skolan och vad görs på APL.

Handledarna är inte nöjda med vad skolan lär eleverna. Det handlar både om yrkeskunskap och om nyckelkvalifikationer. Regelbundna programråd behövs för att få in branschkunskan i utbildningen och höja kvaliteten på utbildningen och bättre förbereda eleverna på yrkeslivet.

Reflektioner

När jag nu summerar mitt examensarbete ser jag att jag skulle vilja gå tillbaka till de som jag intervjuat och ställa frågor som klargjorde hur de menade och som fick dem att berätta mer om sina erfarenheter och upplevelser. Intervjun är en svår konst som behöver tränas på samma sätt som ett hantverk.

Genom detta arbete ser jag att vi måste förändra vårt sätt att arbeta med APL. Jag ser brister men också möjligheter. Vi i skolan behöver vara noga när vi väljer APL-platser och handledare. Risken är att vi inte får så många platser men att de vi får håller hög kvalitet. Det måste vara en balans mellan hur många vi utbildar och hur många som behövs och här måste skola och arbetsliv mötas.

Uppslag till fortsatt forskning

I det här arbetet har jag fokuserat på hur APL ska kunna få en ökad kvalitet utifrån handledarperspektivet. För att få en bredare förståelse för hur kvaliteten på APL ska kunna öka skulle det vara intressant att utforska lärarnas och elevernas synpunkter på APL. Det kan vara ett uppslag för nya uppsatser Det skulle också vara intressant att se hur lärarutbildningen i framtiden kommer att förbereda lärare att klara av att handleda handledare och lämna över kursmål till APL.

Referenser

- Bell, J. (2011). *Introduktion till forskningsmetodik*, Lund: Studentlitteratur.
- Berg G., Scherp H.Å. (2003). *Skolutvecklingens många ansikten*, Stockholm: Liber.
- Berg, G. (2003). *Skolutvecklingens många ansikten*. Myndigheten för skolutveckling. Stockholm: Liber.
- Bergem, T. (2011). *Läraren i etikens motljus*. Stockholm: Adlibris.
- Gymnasieboken (2011). <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2597>, hämtad den 2013-09-15 kl.20.45
- Hansson, T. (2012). *Didaktik för yrkeslärare*. Lund: Studentlitteratur.
- Hargreaves, A., Fink, D. (2008). *Hållbart ledarskap i skolan* Lund: Studentlitteratur.
- Illeris, K. (2011). *Lärande*, Lund: Studentlitteratur
- Jönsson, A. (2012). *Lärande bedömning*, Malmö: Gleerups
- Kvale, S. (2012). *Den kvalitativa forskningsintervjun* Lund: Studentlitteratur
- Lauvås, P., Handal, G. (2008) *Handledning och praktisk yrkest teori*, Lund: Studentlitteratur.
- Myndigheten för Skolutveckling (2004). *Arbetsplats för lärande – Om samverkan mellan gymnasieskola och arbetsliv*. Stockholm: Liber.
- Olsson, M. (2002). *Våga lära av varandra* (Skolverket) Stockholm: Liber.
- Skolinspektionen (2011). *Arbetsplatsförlagd utbildning i praktiken - en kvalitetsgranskning av gymnasieskolans yrkesförberedande utbildningar* (2011).
- Skolverket (2011a). *Gymnasieskola 2011*, Stockholm: Fritzes
- Skolverket (2011b). *Bedömning i yrkesämnena*, Stockholm: Fritzes.

Bilaga 1. Intervjufrågor till handledare

1. Hur länge har du varit frisör?
2. Hur länge har du varit handledare?
3. Hur upplever du att det är att vara handledare?
 - a. Möjligheter?
 - b. Problem?
4. Har du haft möjlighet att gå på handledarutbildning?
 - a. Ja – Hur upplevde du utbildningen?
 - b. Vad fick du veta om skolans upplägg som ex. läroplan och kurser?
 - c. Nej – Vad tycker du att en sådan utbildning ska innehålla?
 - d. Hur ska den organiseras? På skola? På salong? I grupp? Enskilt?
5. Vilket stöd upplever du att du som handledare behöver från skolan?
 - a. Får du det?
 - b. Hur skulle du vilja ändra det?
6. Hur tycker du att det fungerar med kontakten från skolan?
7. Hur upplever du besöken som yrkeslärarna gör?
 - a. Kommer de på en tid som passar?
 - b. Längd? Antal besök?
 - c. Vad tycker du att läraren bör ta upp?
 - d. Hur känns det att bedöma eleven?
8. På vilket sätt tycker du att bedömningen ska ske?
9. Vad anser du om de bedömningsdokument som eleven har med från skolan?

10. På vilket sätt tycker du att en elev ska förberedas inför sin APL?
11. Vad tycker du att en frisörelev ska lära sig under sin APL?
12. På vilket sätt arbetar du för att eleverna ska lära sig yrket?
13. Vilka olika delar av yrket kan eleven lära sig under APL?
 - a. Yrkeskultur – hur går det till på salongen? Service, bemötande mm
 - b. Yrkeskunskap – själva hantverket
 - c. Arbetslivets krav – tider, hygien, attityd
 - d. Arbetsgemenskap och samarbete
14. Vad anser du om APL-tidens längd?
 - a. För kort tid?
 - b. För få veckor i följd?
 - c. För sent eller tidigt i utbildningen?
15. Hur ser du på dagens kvalitet av frisörutbildningen?
16. På vilket sätt anser du att utbildningen kan utvecklas?
17. Vad kan du som handledare bidra med för att öka frisörutbildningens kvalitet?
18. Vad tycker du att skolan kan göra för att öka frisörutbildningens kvalitet?
19. Vad tycker du att branschen kan göra för att öka frisörutbildningens kvalitet?
20. Har du några fler förslag till hur frisörutbildningen kan förbättras?